

MESIÁNSKE PROROCTVÁ O TRANSFORMÁCII ĽUDSKEJ SPOLOČNOSTI

Pavel Hanes

0. ÚVOD

Prv, ako sa budem venovať starozmluvným prorockým textom, je potrebné uviesť metódu, ktorou budem postupovať, keďže výklad proroctiev je zaťažený historickými aj súčasnými zneužitiami na politické alebo chiliastické ciele. Upozorňujem, že sa neprikláňam k žiadnemu z "cestovných poriadkov eschatológie" zostavenému na základe niektorého z podobných výkladov biblických proroctiev, ale budem pracovať metódou, ktorú by bolo možné nazvať "paradigmatická analýza", pri ktorej nie je rozhodujúci časový rozmer proroctva (kedy sa proroctvo naplnilo alebo naplní), ale skúma sa "model" (paradigma) Božej práce - v našom prípade na transformácii ľudskej spoločnosti. Metóda vychádza z tej skutočnosti, že proroctvá, bez ohľadu na ich časové splnenie, hovoria o Božích hodnotách, ktoré Boh od človeka a spoločnosti očakáva a podľa proroctiev nakoniec aj zabezpečí. (Použitie takejto metódy výkladu nie je popretím časového rozmeru proroctiev ani popretím toho, že biblické proroctvá predpovedajú budúcnosť - prípadne minulosť a prítomnosť. Táto metóda len umožňuje vyhnúť sa ich zneužitiu a čerpať z nich okrem eschatologického poučenia a povzbudenie aj nadčasové praktické poučenie.)

0.1 DVA EXTRÉMY

Výklad proroctiev viedol v dejinách cirkvi k vzniku mnohých chiliastických hnutí a zvlášť v dobách všeobecného ohrozenia alebo závažných spoločenských zmien sa stával zdrojom plamenných výkladov, ktoré "eschatologizovali" aktuálnu historickú situáciu a konkrétne historické osobnosti. "Poznanie výsledku ovplyvňuje podmienky aj spôsob ako sa k nemu priblížiť"¹ je konštatovanie, ktoré dobre vystihuje motívy, ktoré ľudstvo vedú k snahe poznať kedy a ako príde "koniec sveta". Rozoznanie času má viesť k bdlosti a pripravenosti a rozoznanie aktérov má viesť k oddeleniu od zatratených a k napojeniu na tie "správne" osobnosti a skupinu vyvolených a teda k spáse.

Táto fascinácia proroctvami a ich úzke spojenie s chiliastickými a sektárskymi hnutiami viedla kresťanskú teológiu k snahe úplne racionalizovať kresťanské učenie a eschatológiu akosi "vynechať". Ako súčasť kresťanského pravoveria tu síce ostáva, tak ako tu ostáva kánon s Jánovou Apokalypsou na konci, ale príliš sa o nej nehovorí. Predchádza sa tak kontroverziám medzi rôznymi výkladmi a v neposlednom rade aj strachu, ktorý reči o konci sveta vyvolávajú. Z povedaného je možné vyrozumiť dva extrémne postoje k proroctvám: (1) jeden tvrdí, že proroctvá sú "novinovými správami budúcnosti" - treba len nájsť správny kľúč k ich výkladu. (2) Druhý postoj je negatívnou reakciou na množstvo mylných výkladov z minulosti a tvrdí, že proroctvá vôbec nie je možné dávať do vzťahu s aktuálnou situáciou na svete.

0.2 KRÁĽOVSTVO BOŽIE PODĽA PROROCTIEV

Ježiš na otázku učeníkov kedy bude obnovené kráľovstvo Izraela odpovedal jasným "nie je *vašou vecou* poznať časy a obdobia" (Ὁὐχ ὑμῶν ἐστιν γινῶναι χρόνους ἢ καιροὺς Sk 1:7). Nasleduje vyslanie učeníkov zvestovať evanjelium. V situácii akou je aj naša súčasnosť, keď cirkev má možnosť ovplyvňovať tvorbu štátnych zákonov (čo nemusí trvať dlho), sa však súčasťou evanjelizácie stáva aj to, čo prorok Micheáš pripomína vedúcim osobnostiam Izraela: "Vari nie je *vašou vecou* poznať spravodlivosť? (הֲלוֹא לָכֶם לְדַעַת אֶת־הַמִּשְׁפָּט? Mi 3:1). Ak teda nebolo *vecou* učeníkov a nie je *vecou* cirkvi poznať eschatologické časy a obdobia, určite *je jej vecou* poznať, čo je spravodlivosť a právo. Štúdium mesiánskych proroctiev na viacerých miestach napomáha práve k poznaniu

¹ WEBER, E. *Apokalypsy*, s. 6.

spravodlivosti a práva, ako ju uskutočňuje Mesiáš dnes skrze cirkvi a bude uskutočňovať potom, keď sa ujme vlády. Pre našu súčasnosť sa jeho dielo budúcnosti môže stať modelom, ktorý je možné aspoň čiastkovo uskutočňovať prostredníctvom evanjelia. Treba možno zdôrazniť, že v žiadnom prípade nemôže ísť o pokus *naplniť* proroctvo v jeho plnom význame. Prorocký obraz budúcnosti je tu len *paradigmou* pre to, čo sa cirkev snaží robiť pre svet v rámci jej hlavného poslania - zvestovania evanjelia. Otázka eschatologického naplnenia každého z proroctiev ostáva pri tom otvorená.

0.3 PROROCTVÁ O PRÍTOMNOSTI A BUDÚCNOSTI

Ďalšia metodická poznámka je potrebná k tomu, že výklad proroctiev sa nemôže zamerať len na budúcnosť v nich predpovedanú. Napriek tomu, že nie je našou vecou poznať časy a obdobia, ten istý Ježiš očakáva, že budeme schopní rozoznávať znamenia časov, *keď nastanú* (Mat 16:3; 24:33). Práve týmto spôsobom vykladá kresťanská cirkev naplnenie proroctiev o príchode Mesiáša, ktoré vidí uskutočnené v Ježišovi z Nazareta. Preto proroctvá naplnené v dejinách sú pre seba-chápanie cirkvi rovnako dôležité (ak nie dôležitejšie) ako proroctvá o jej eschatologickej budúcnosti, hoci jedným dychom treba dodať, že porovnávať význam proroctiev nie je objektívne možné, pretože nádej budúcnosti je pre život nevyhnutná podobne ako poznanie vlastnej totožnosti.

1. VÝZNAM PROROCTIEV PRE KRESŤANSKÚ CIRKEV

Nová zmluva považuje vznik cirkvi za začiatok konca vekov. Preto je jednostranné a nebiblické čakať transformáciu spoločnosti len v budúcnosti (po Druhom príchode Krista na zem). Proroctvá sa naplňujú aj transformačným pôsobením cirkvi v spoločnosti.

1.1 PROROCKÁ IDENTITA KRESŤANSTVA

Kresťanské náboženstvo vzniklo v prostredí starozmluvnej viery a seba od začiatku vysvetľovalo ako naplnenie starozmluvných prísľubov a proroctiev o prichádzajúcom Mešiášovi. Ježiš začal svoje kázanie vyhlásením, že "sa priblížilo nebeské kráľovstvo" (Mat 3:2), čo bolo považované za naplnenie proroctva zaznamenaného v Iz 52:7 ("...ohlasuje dobré ...hovorí Sionu: tvoj Boh kraľuje!"). Apoštol Pavel v liste Filipanom vyhlasuje, že pravými židmi ("obriezku") sú tí, ktorí správne slúžia Bohu (Fil 3:3) - teda všetci členovia kresťanskej cirkvi. Raná cirkev zápasila so židovstvom o kresťanský výklad Starej zmluvy. Výsledok tohto teologického zápasu J. PELIKAN nazval "oprava-a-naplnenie" (*correction-and-fulfillment*).² Cirkev sa považovala za "nový Izrael",³ a teda za pokračovateľku dejín spásy. MOLTMANNOVÝMI slovami: "Vlastnou rečou kresťanskej eschatológie nie je grécky *logos*, ale *prísľub*, ako ho zaznamenala reč, nádej a skúsenosť Izraela."⁴ To pre cirkev znamenalo, že už začala *eschatologická doba*. Nie je potrebné čakať na ďalekú budúcnosť, eschatológia sa začala odvíjať Ježišovým životom, smrťou a vzkriesením a pokračuje zvestovaním cirkvi. Je možné konštatovať, že k nám "dospeli konce vekov" (τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήτηκεν 1Kor 10:11). Takýto výklad starozmluvných proroctiev smeruje do prítomnosti cirkvi a znamená potvrdenie eschatologickej identity cirkvi ako Božieho predpovedaného diela v dejinách ľudstva.⁵

1.2 PROROCTVÁ A NÁDEJ BUDÚCNOSTI

Okrem potvrdenia prorockej totožnosti sú proroctvá pre cirkev prameňom nádeje (2Pet 1:19). Nádej bola v dejinách hodnotená rôzne. Od ARISTOTELOVHO "sna bdejúceho človeka", cez cynický výsmech (THUKYDIDES)⁶ až po filozofické začlenenie nádeje do formovania pravého bytia človeka (E. BLOCH). Strata nádeje je pre človeka vrcholným utrpením, čo básnik DANTE poeticky vyjadril tak, že vo svojej *Božskej komédii* nad pekelnou bránou umiestnil nápis: "Zanechajte všetku nádej vy, ktorí

² PELIKAN, J. *The Christian Tradition I*, s. 15.

³ THEODORET v piatom storočí píše: "Ó Pane, ...zhromaždi nás po jednom, svoj nový Izrael, vystav Jeruzalem a zhromaždi zahnaných Izraela." (NPNF, Second Series, Vol. 3. s. 330)

⁴ MOLTMANN, J. *Theologie der Hoffnung*, s. 34.

⁵ Toto je historický nástup tzv. "teológie výmeny" (*replacement theology*), podľa ktorej cirkev úplne nahradila Izrael v Božom pláne spásy. Táto otázka je dnes osobitne dôležitá aj pre politický postoj kresťanov k štátu Izrael, ale nie je predmetom tejto prednášky.

⁶ Ľudia zvyčajne dôverujú väčšmi neodôvodnenej nádeji, ako zdravej predvídavosti, ak po niečom túžia, a odmietajú presvedčivé dôkazy, ak sa im niečo nepáči. (*Dejiny peloponézskej vojny*, s. 260)

sem vstupujete." Význam nádeje pre psychické zdravie preukazujú moderné výskumy, ktoré odhaľujú spojenie medzi samovraždou a beznádejou.⁷ Všeobecne ľudská múdrosť význam nádeje pre život vyjadruje okrídleným výrokom "Nádej umiera posledná."

O kresťanstve je možné povedať, že je náboženstvom nádeje. Slovom W. PANNENBERGA: "Eschatologická spása, ku ktorej smeruje kresťanská nádej, naplňa najhlbšie túžby ľudí a celého stvorenia, aj keď nie vždy je objekt tejto túžby plne uvedomovaný."⁸ Ľudia bez viery v Boha sú pomenovaní ako "nemajúci nádej" (Ef 2:12). Boh je v Novej zmluve označený ako "Boh nádeje" (Rim 15:13), a nádej smerovaná k živému Bohu je vlastným motívom kresťanskej práce. (1Tim 4:10) S nádejou je bezprostredne spájaná osoba Krista (Kol 1:27) a nádej je podobne ako viera prostriedkom dosahovania spásy (Heb 3:6; 6:18-19). MOLTSMANN konštatuje, že "kresťanstvo je úplne a dôsledne - nielen vo svojom eschatologickom dodatku - nádejou, výhľadom a smerovaním vpred, a preto je zároveň prelomením a zmenou prítomnosti."⁹

Viera vo forme nádeje očakáva vyriešenie protirečenia, ktoré v súčasnosti jestvuje medzi zvestovaním Krista ako vládcu a skutočnosťou, že bol odmietnutý a ukrižovaný.¹⁰ "Eschatologická existencia je existencia, ktorá si je istá budúcim oslobodením od tohoto protirečenia."¹¹

Teológia 20. storočia zaujímala k problému kresťanskej eschatologickej nádeje veľmi protichodené postoje. A. SCHWEITZER sa vyjadril, že Ježiš "namiesto toho, aby eschatológiu uskutočnil, zničil ju."¹² Podľa neho je teda eschatológia prekonaná a kresťanstvu neostáva nič iné, ako vzdať sa nádejepných eschatologických očakávaní. K. BARTH naopak, zdôraznil jej nezastupiteľnosť: "Kresťanstvo, ktoré nie je celkom a úplne a bezo zvyšku eschatológiou nemá s Kristom celkom a úplne a bezo zvyšku nič do činenia."¹³ Centrálnou témou teológie sa stala eschatológia u Jürgena MOLTSMANNA (*Teológia nádeje*), keď reč o transcendentnom Bohu nahradil pojmi Boha budúcnostného - prichádzajúceho.

Protichodné hodnotenia eschatológie výstižne rieši FAZEKAŠOVO konštatovanie, že "je tu stále napätie medzi prítomným začiatkom a budúcim dokonaním, ktoré novozmluvní svedkovia nedovolili nijako zrušiť. Ježiš je Pán, ale Ježiš príde..."¹⁴ Všetky tieto hodnotenia je možné zhrnúť PANNENBERGOVÝM konštatovaním, že "eschatológia ...determinuje perspektívu kresťanského učenia ako celku."¹⁵

1.3 VÝKLAD PROROCTIEV V DEJINÁCH

Z vyššie povedaného vyplýva, že proroctvá ako prameň seba-pochopenia cirkvi a ako zdroj eschatologickej nádeje sú dôležitým predmetom exegézy a historického skúmania. Niet sa čo diviť, že v dejinách sa okolo nich odohralo toľko významných udalostí, a že mnoho dôležitých osobností

⁷ "V našich výskumoch sme zistili, že samovražedné sklony sa s beznádejou spájajú častejšie ako s ktorýmkoľvek iným symptómom depresie." (BECK, A.T. *Depression: Causes and treatment*. In: BECK, J.R. Hope. In: BENNER, D.G. (ed.) *Baker Encyclopedia of Psychology*, s. 528.)

⁸ PANNENBERG, W. *Systematic Theology III*, s. 527. (οἴδαμεν γὰρ ὅτι πᾶσα ἡ κτίσις συστενάζει καὶ συνωδίνει ἄχρι τοῦ νῦν Rim 10:22)

⁹ MOLTSMANN, J. *Theologie der Hoffnung*, s. 12.

¹⁰ K tomu Calvin: "Sľúbil nám večný život, ale je to sľub mŕtvym, ubezpečení sme o šťastnom vzkriesení, ale ešte stále sme súčasťou rozkladu; vyhlásení sme za spravodlivých, ale ešte stále v nás býva hriech; počúvame, že sme šťastní, ale stále sa nachádzame uprostred množstva bied; sľúbená je nám hojnosť všetkých dobrých vecí, ale ešte často hladujeme a sme smädní; Boh vyhlasuje, že príde rýchlo, ale zdá sa, že je hluchý, keď na neho voláme. Čo by z nás bolo, keby sme neboli podopieraní nádejou a naše mysle sa nevynorili z prostriedku tmy nad svetom skrze svetlo Božieho slova a jeho Ducha? Viera je preto správne pomenovaná základom alebo podstatou vecí, ktoré sú zatiaľ predmetom nádeje a dôkazom vecí, ktoré nevidno." (CALVIN, J. *Komentár k listu Hebrejom 11:1*)

¹¹ BRUNNER, E. *The Christian Doctrine of the Church, Faith, and the Consummation*, s. 343.

¹² SCHWEITZER, A. *Geschichte der Leben-Jesu-Forschung*, s. 367 (vydanie z r. 1906). Citované in: MOLTSMANN, J. *Theologie der Hoffnung*, s. 33.

¹³ BARTH, K. *Römerbrief*, s. 325.

¹⁴ FAZEKAŠ, L.: *Ježiš Pán*, s. 10.

¹⁵ PANNENBERG, W. *Systematic Theology III*, s. 531. (Ponechávam stranou diskusiu o probléme oslabenia dôrazu na historické udalosti v kresťanskej zvesti práve pre "futuristický" prístup ku kresťanskej teológii u PANNENBERGA a MOLTSMANNA.)

v dejinách riadilo svoj život svojím pochopením prorociev ako sa podľa ich názoru vzťahovali na obdobie, v ktorom práve žili.

Je ľahko pochopiteľné, že kresťanská cirkev sa vcelku zhoduje vo výkladoch prorociev ako sa vzťahujú na Ježišov život, smrť a vzkriesenie. K rozdielom v prorockých "schémach" dochádza až pri pokusoch predpovedať podľa prorociev budúcnosť. Tieto výklady o budúcich udalostiach sa najčastejšie rozdeľujú podľa časového zaradenia *Milénia* (Tisícročného kráľovstva Zj 20), na (1) amilenializmus, (2) postmilencializmus, (3) klasický premilenializmus a (4) dispenzacionistický premilenializmus.¹⁶

1.3.1 CIRKEVNÍ OTCOVIA

"Premilenializmus bol pravdepodobne dominantným mileniálnym názorom raného obdobia cirkvi."¹⁷ Išlo o chiliastický názor, podľa ktorého na konci obdobia utrpenia cirkvi dôjde ku katastrofickému zlomu, po ktorom bude ustanovená Kristova vláda. AUGUSTINUS v piatom storočí postavil proti tomuto názoru doktrínu, že Milénium je obdobie cirkvi a zvestovania evanjelia, a teda je Kráľovstvom Božím na zemi. Tento názor sa niekedy označuje ako *amileniálny* a vládol počas celého stredoveku.

1.3.2 REFORMÁCIA

Ústrednou témou Reformácie bola soteriológia a eschatologické poznámky sa obmedzovali na odmietnutie chiliastických siekt, ktoré vznikali v súvislosti s kritikou rímsko-katolíckej cirkvi. *Confessio Augustana* napr. zavrhuje "...židovské náuky, ...že pred zmŕtvychvstaním samí svätí, pobožní zaujmú svetské kráľovstvo a všetkých bezbožných potlačia."¹⁸

1.3.3 REVIVALIZMUS

S menom anglikánskeho teológa Daniela WHITBYHO (1638-1726) sa spája doktrína postmilencializmu, podľa ktorej je síce Milénium budúcnosťou, ale bude dosiahnuté sériou udalostí, ktorými sa princípy Kráľovstva Božieho uvedú do života spoločnosti. Postmilencializmus korešpondoval s optimistickými očakávaniami zlatého veku na strane osvietenскеj filozofie *pokroku* ako aj na strane triumfalistického revivalizmu. Návrat k premileniálnej interpretácii prorociev po Reformácii sa môže pochváliť takými menami ako J. A. BENGEL (1687-1752) alebo fyzik a matematik Isaac NEWTON.

1.3.4 DISPENZACIONIZMUS

Novým prvkom v poreformačnom vývoji je vznik dispenzacionistického¹⁹ premilenializmu spojený s menom J. N. DARBYHO (1800-1882), ktorý bol popularizovaný predovšetkým prostredníctvom *Scofieldovej Biblie s poznámkami*. Najvýraznejšími znakmi tohto systému výkladu je doslovný výklad prorociev, budúcnosť a doslovné chápanie Milénia, vytrhnutie (ἀπαίρω 1Tes 4:17) cirkvi pred obdobím veľkého utrpenia (trvajúcho 7 rokov) a zásadné rozlišovanie medzi cirkvou a Izraelom v dejinách spásy. Prívržencami tohto výkladu prorociev boli aj také známe osobnosti ako D. L. MOODY (1837-1899), R. A. TORREY (1856-1928) alebo ešte žijúci Billy GRAHAM (1918-) a jeden z kritikov dispenzacionizmu konštatuje, že "...ak aj dispenzacionizmus nebol za posledných 100 rokov chrbtovou kosťou amerického konzervativizmu, určite bol veľkou časťou celej jeho kostnatej štruktúry".²⁰ V druhej polovici dvadsiateho storočia túto "prorockú schému" propagovali také

¹⁶ GRUDEM, W. *Systematic Theology*, s. 1109-1114.

¹⁷ ERICKSON, M. J.: *Christian Theology*, s. 1209.

¹⁸ *Symbolické knihy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, s. 48.

¹⁹ Pojem "dispenzácia" je tu prevzatý z anglického *dispensation*, ktorým sa prekladá grécky pojem "domospráva" (οἰκονομία). Dispenzacionizmus ním vyjadruje rôznosť Božieho konania v rôznych obdobiach dejín spásy (napr. doba zákona, doba milosti...)

²⁰ GERSTNER, J. H. *Wrongly Dividing the Word of Truth*, s. 36 ("Počet amerických pre-milenialistov je možné konzervatívne odhadnúť na osem miliónov. Z viac ako dvanásť miliónov južných baptistov viac ako polovica môže byť považovaná za pre-milenialistov a takmer úplne pre-milenialistická denominácia, *Assemblies of God*, má viac ako milión členov." WILSON, D. *Armageddon Now!* s. 12 - 1991)

populárne knihy ako *The Late Great Planet Earth*²¹ (Hal LINDSEY), *What the World is Coming To* (Chuck SMITH) alebo *Armageddon, Oil and the Middle East Crisis*²² (John WALVOORD). Medzi slovenskými evanjelikálmi sa tento výklad budúcnosti (s vytrhnutím cirkvi, sedemročným utrpením Židov, Antikristom v novopostavenom chráme a Miléniom na konci sedemročného utrpenia) popularizoval prostredníctvom kníh a biblických schém (*Biblická panoráma*) a dnes aj filmami o vytrhnutí cirkvi. Úplne poprieť tento výklad je podobne nezodpovedné ako ho nekriticky prijímať a šíriť. Študent prorociev by rozhodne mal poznať aj slabé stránky dispenzacionizmu, prv, ako ho vyhlási za nenapadnuteľnú biblickú pravdu.

2. CESTY K TRANSFORMÁCII SPOLOČNOSTI

2.1 PROROCKÉ ROLY MESIÁŠA

Dispenzacionista PENTECOST uvádza 59 starozmluvných textov, ktoré podľa dispenzacionistickej interpretácie hovoria o budúcom teokratickom (tisícročnom) kráľovstve.²³ Keďže táto interpretácia je kontroverzná, urobím krátku paradigmatickú analýzu prorociev, podľa ktorých Mesiáš mení ľudskú spoločnosť. Budem vychádzať z prorockých úloh Mesiáša ako *Otroka Hospodinovho* (podľa piesní o Otrokovi Hospodinovom) a *Kráľa Izraela* (podľa kráľovských žalmov). Treba pritom zdôrazniť, že jednotlivé znaky Mesiášovho pôsobenia nie je možné oddeľovať. Napriek tomu môžeme pozorovať, že úloha Mesiáša ako *Otroka Hospodinovho* hovorí viac o jeho spásnom diele v súčasnosti, kým jeho postavenie ako *Kráľa Izraela* vyjadruje spravodlivé panovanie prichádzajúceho Pomazaného kráľa.

Mesiánske prorockvá o Otrokovi (služobníkovi) Hospodinovom sa nachádzajú v tzv. "piesňach o Otrokovi Hospodinovom". NANDRÁSKY uvádza nasledovné miesta:²⁴ Iz 42:1-4; 49:1-6; 50:4-9; 52:13-53:12; 61:1-3. Kráľovské žalmy sú tieto:²⁵ 2; 18; 20; 21; 72; 101; 110; 132; 144:1-11.²⁶

Exegéza týchto textov by presahovala priestor, ktorý mám tu k dispozícii. Výsledok tematickej analýzy podľa najdôležitejších tém vyššie uvedených textov je nasledovný:

Téma	Kráľovské žalmy	Piesne o Otrokovi Hospodinovom
Duch Hospodinov		42:1; 61:1
Zvestovanie, reč, slovo		49:2; 50:4; 52:15; 61:1
Utrpenie a zástupná smrť		50:6; 53
Spása (יָשַׁע)	20:6; 21:2-8; 72:12-14; 144:10	49:6
Právo (מִשְׁפָּט)	72:1,2; 101:1	42:3-4
Boží hnev	2:5; 18:8	
Vít'azstvo nad bezbožnými a trest	2:9; 18:15; 21:9-13; 72:4; 101:8; 110:1,5; 132:18	
Pokoj (שָׁלוֹם)	72:7	

2.2 HLAVNÉ PRVKY TRANSFORMÁCIE SPOLOČNOSTI

Z tejto krátkej analýzy textov vyplýva, že cieľom Mesiášovho diela v ľudskej spoločnosti je *spása* a *právo* (spoločné témy pre žalmy aj piesne). Tieto dva pojmy môžeme zároveň považovať za ústrednú myšlienku mesiášskej transformácie spoločnosti.

²¹ Z tohto titulu sa predalo viac ako 20 miliónov výtlačkov. Autor bol novinami *New York Times* vyhlásený za najlepšie predávaného autora sedemdesiatych rokov 20. st. (WEBER, E. *Apokalypsy*, s. 204.)

²² Vyšlo r. 1974, autor ju revidoval a znovu vydal r. 1990. (WILSON, D. *Armageddon Now!* s. x)

²³ PENTECOST, D. *Things to Come*, s. 442

²⁴ NANDRÁSKY, K. *Ebed Jahve*, s. 5-6.

²⁵ HEMPEL, P. *The Book of Psalms*, In: *Interpreter's Bible Dictionary III*, s. 947.

²⁶ Tieto texty by mohli byť doplnené inými, pretože vedecká diskusia nie je ukončená. Obmedzenie pozornosti na tieto texty by malo pomôcť nájsť čo najširší evanjelikálny konsenzus.

2.2.1 SPÁSA

Spása je prejavom Mesiášovej pomoci slabým, chudobným a utláčaným. Vieme, že je to predovšetkým výraz Božej lásky k človeku v utrpení, ale pokiaľ hovoríme o transformácii spoločnosti, ide tu o dôležitú skutočnosť, že mesiášska transformácia spoločnosti začína od tých, ktorí sú odkázaní na pomoc iných. Ideálnym cieľom sa takto nestáva samotná prosperita a hojnosť, ale súcit a spoločenstvo človeka s Bohom a vzájomnosť medzi ľuďmi. Úspešní a ekonomicky silní ľudia sú Mesiášovým príkladom vedení k tomu, aby neutlačali chudobných, ale sa opravdivo zaujímali o problémy slabých. Svoj majetok majú vidieť ako príležitosť naplniť Mesiášovo povolanie k súcitu.

2.2.2 PRÁVO

Mesiášska transformácia spoločnosti síce začína spásou chudobných, ale to v žiadnom prípade neznamená násilie proti bohatým. Chudobní, ktorí sú odkázaní na pomoc iných, sú zároveň pokorní a zbožní, teda poslušní Tóre. Nie sú to vzbúrenci pripravení vyvlastniť majetok bohatých a Mesiáš nie je vodca nahnevaného proletariátu. Právo v Mesiášom transformovanej spoločnosti je rovnaké pre všetkých. Neustrannosť súdu je jednou zo základných znakov mesiášskej spoločnosti.

Spojením súcitu a spravodlivosti sa mesiášska transformácia stáva paradigmou pre naše pokusy o dosiahnutie prosperujúcej a spravodlivej spoločnosti. Nie je potrebné dlhé vysvetľovanie nato, aby bolo jasné, že tieto dve hodnoty sa veľmi ťažko zlučujú v jednom transformačnom procese, a že ak sa majú dať dohromady, je v prvom rade potrebné zmeniť ľudské postoje, ktoré Biblia nazýva srdce človeka.

2.3 MESIÁŠOV SPÔSOB TRANSFORMÁCIE SPOLOČNOSTI

2.3.1 DUCH A SLOVO

Z analýzy textov môžeme pozorovať, že Otrok Hospodinov dosahuje transformáciu spoločnosti mocou Ducha Hospodinovho a slovom. (Iz 50:4).²⁷ Jeho dielo sa sústreďuje na spásu sa právo prostredníctvom zvestovania (Iz 61:1).²⁸ Ak má byť zvestovanie účinné, vyžaduje vieru a dobrovoľnú poslušnosť adresátov. Keďže toto nastáva len čiastočne otrok Hospodinov následkom odmietnutia trpí (Iz 50:6),²⁹ no napriek tomu sa stáva spásou pre ľudí na celom svete (Iz 49:6)³⁰ a výsledok jeho utrpenia je ospravedlnenie hriešnikov (Iz 53:11)³¹ a radosť spravodlivých zo spásy (Iz 61:3).³²

Z týchto výrokov vidíme, že dielo Otroka Hospodinovho vedie k *premene vnútorných postojov* a k *spravodlivosti založenej na odpustení hriechov*. Oslobodzovanie je zamerané predovšetkým na problém neposlušnosti voči Bohu (hriech). Miera transformácie spoločnosti je preto závislá na množstve a vplyve Mesiášových nasledovníkov na spoločnosť.

2.3.2 BOJA TREST

Pomazaný mesiášsky kráľ dosahuje transformáciu spoločnosti víťazstvom nad Božími nepriateľmi (Ž 2:9)³³ a nastolením mesiášskeho mieru (Ž 72:3,7).³⁴ Jeho dielo nespočíva v zvestovaní a obeti, ako je to u Otroka Hospodinovho, ale v mocenskom odstránení nespravodlivosti (Ž 101:8).³⁵ Kráľ-Mesiáš vládne zo Siona (Ž 2:6; 20:3; 110:2)³⁶ aj cudzím národom (Ž 18:44;³⁷ Ž 72:11³⁸) a Hospodinovi

²⁷ אֲדַנִּי יְהוָה נָתַן לִי לְשׁוֹן לְמוֹדִים לְדַעַת לְעוֹת אֶת־עַף דָּבָר

²⁸ רוּחַ אֲדַנִּי יְהוָה עָלַי יַעַן מָשַׁח יְהוָה אֹתִי לְבִשְׂרׁ עֲנוּיִם

²⁹ גּוֹי נִתְחַי לְמִכִּים וּלְחַיִּי לְמִרְטִים פָּנִי לֹא הִסְתַּרְתִּי מִכְּלָמוֹת וְרֶךְ

³⁰ נִתְחַיֵּד לְאוֹר גּוֹיִם לְהִיּוֹת יְשׁוּעָתִי עַד־קֶצֶה הָאָרֶץ

³¹ בְּדַעַתוֹ יִצְדִּיק צְדִיק עֲבָדֵי לְרַבִּים וְעוֹנְתָם הוּא יִסְבֵּל

³² לְשׁוֹם לְאַבְלֵי צִיּוֹן לְחַת לָהֶם פֶּאֶר תַּחַת אֶפְרַיִם שָׁמֶן שָׁשׂוֹן תַּחַת אֶבֶל מַעֲטָה תְהַלֵּךְ תַּחַת רוּחַ פֶּהָה וְקָרָא לָהֶם אֵילֵי הַצֶּדֶק מִטַּע יְהוָה לְהַתְּפָאֵר:

³³ תַּרְעִם בְּשִׁבְט בְּרִזָּל כִּכְלֵי יוֹצֵר תִּנְפְּצֵם:

³⁴ יִשְׂאוּ הָרִים שְׁלוֹם לְעַם וּגְבָעוֹת בְּצֶדֶקָה: יִפְרַח־בְּיָמָיו צְדִיק וְרַב שְׁלוֹם עַד־בְּלֵי יוֹחַ:

³⁵ לְבַקְרִים אֲצִמִּית כָּל־דְּשֵׁי־אֶרֶץ לְהַכְרִית מֵעִיר־יְהוָה כָּל־פְּעֵלֵי אֹן:

³⁶ וְאֲנִי נִסְכַּחְתִּי מִלְכֵי עַל־צִיּוֹן הַר־קָדְשִׁי:

³⁷ תְּשִׁימֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם עִם לֹא־יִדְעֵתִי יַעֲבֹדוּנִי:

nepriatelia sú vyhubení (Ž 21:11).³⁹ Mesiánsky mier bude sprevádzať príslovečné blaho a hojnosť (Ž 72:16).⁴⁰ Je zjavné, že tento spôsob Mesiášovho pôsobenia je zatiaľ budúcnosťou.

2.4 MESIÁNSKE PROROCTVÁ A PÔSOBNIE CIRKVI

Aplikácia týchto rolí Mesiáša v súčasnosti sa opiera o novozmluvný pohľad na cirkev ako telo Kristovo (Mesiášovo), ktorým Mesiáš v súčasnosti uskutočňuje svoje dielo vo svete. Čo teda môžeme v tomto zmysle očakávať od pôsobenia cirkvi v spoločnosti?

V prvom rade je nutné zdôrazniť, že kráľovská rola Mesiáša je v súčasnosti predmetom eschatologického čakania a dobrovoľného nasledovania. Cirkev v dejinách dosť často podľahla pokušeniu využiť mocenské nástroje na nastolenie spravodlivosti, keď mala na to dostatočný vplyv a príležitosť. Snahy o zavedenie "povinného nasledovania Krista" prostredníctvom štátnych zákonov vždy smutne zlyhali a cirkev tragicky kompromitovali. Takýto spôsob vlády musí ostať predmetom eschatologickej nádeje na Druhý príchod Ježiša Krista. Cirkvi preto prislúcha nasledovať typ služby Otroka Hospodinovho, pri ktorej jediná používaná moc je moc Svätého Ducha a Evanjelia.

Znamená to, že sa cirkev vôbec nemá zúčastňovať na spoločenskom, politickom živote ani sa zaujímať o spravodlivú legislatívu? Na túto otázku jestvujú aj zásadne negatívne odpovede (napr. anabaptizmus) ale z historického skúmania vyplýva, že ak sa cirkev prestane zaujímať o politické a spoločenské problémy a vyjadrovať sa k nim, ľahko prestane byť svedomím spoločnosti a jej zvestovanie je tak zamerané na iný svet, že prestáva byť relevantným. Vyhybanie sa riadiacemu výkonu svetskej moci (napr. politika, armáda, polícia) by pre cirkev nemalo znamenať, že do týchto problémov nehovorí, ale mala by sa koncentrovať práve na to, čo vyplýva z analýzy Mesiášovho diela: zdôrazňovať všestrannú pomoc slabým (יְשׁוּעָה) a nestrannú spravodlivosť (מִשְׁפָּט) vedúcu k pokojnému životu (שְׁלוֹם). Mesiáška moc Ducha v zásade nestojí *proti* svetskej moci, ale ju *dopĺňa*, prípadne *transformuje*.

3. ZÁVER

Proroctvá o transformácii spoločnosti sú zároveň *prísľubom budúcnosti príkazom pre prítomnosť*. Sú prísľubom o eschatologickej dobe, v ktorej "Mesiáš dá všetko do poriadku", čo však neznamená, že nemajú byť inšpiráciou pre cirkev ako telo Kristovo, aby neočakávala od zvestovania evanjelia zmeny, ktoré naplno prinesie až eschatologická doba.

LITERATÚRA

- BARTH, K. *Römerbrief*, Zürich : Theologischer Verlag, 1989.
BENNER, D.G. (ed.) *Baker Encyclopedia of Psychology*, Grand Rapids : Baker Book House, 1985.
BRUNNER, E. *The Christian Doctrine of the Church, Faith, and the Consummation*, Philadelphia : The Westminster Press, 1962.
CALVIN, J. *Commentary on Hebrews*, In: AGES Digital Library, Albany : Ages Software, 1996.
ERICKSON, M. J.: *Christian Theology*, Grand Rapids : Baker Book House, 1994.
FAZEKAŠ, L. *Ježiš Pán*, Banská Bystrica : Združenie evanjelických cirkvi, 2001.
GERSTNER, J. H. *Wrongly Dividing the Word of Truth*, Morgan : Soli Deo Gloria Publications, 2000.
GRUDEM, W. *Systematic Theology*, Leicester, Grand Rapids : IVP, Zondervan, 1994.
HEMPEL, P. *The Book of Psalms*, In: BUTTRICK, G. A. (ed.) *Interpreter's Bible Dictionary III*, Nashville : Abingdon Press, 1985.
MOLTMANN, J. *Theologie der Hoffnung*, München : Chr. Kaiser Verlag, 1966
NANDRÁSKY, K. *Ebed Jahve*, Bratislava : Univerzita Komenského, 1995.
PANNENBERG, W. *Systematic Theology III*, Grand Rapids, Edinburgh : Eerdmans, T&T Clark, 1993.

³⁸ וְיִשְׁתַּחֲוּוּ לּוֹ כָּל-מַלְכִים כָּל-גּוֹיִם יַעֲבֹדוּהוּ:

³⁹ פְּרִימוֹ מֵאֶרֶץ הָאֲבֵר וְזָרְעָם מִבְּנֵי אָדָם:

⁴⁰ יְהִי פֶסְתֵיבֵר בְּאֶרֶץ בְּרֹאשׁ הָרִים יִרְעֵשׂ כְּלָבָנוֹן פְּרִיֹו וְיִצְיָצוּ מֵעִיר כְּעֵשֶׂב הָאֶרֶץ:

- PELIKAN, J. *The Christian Tradition I* Chicago and London : The University of Chicago Press, 1971.
- PENTECOST, D. *Things to Come*, Grand Rapids : Zondervan, 1977.
- SCHAFF, P. (ed.) *Nicene and Post-nicene Fathers II , Vol. 3* Peabody : Hendrickson Publishers, 1994.
- TUKYDIDES *Dejiny peloponézskej vojny*, Bratislava : Tatran, 1985.
- VESELÝ, D. (ed) *Symbolické knihy evanjelickej cirkvi augsburského vyznania*, Liptovský Mikuláš : Tranoscius, 1992.
- WEBER, E. *Apokalypsy*. Praha : Nakladatelství Lidové noviny, 1999.
- WILSON, D. *Armageddon Now!*, Tyler : Institute for Christian Economics, 1991.